

Les lletres catalanes, amenaçades un cop més

Celebrar el 80è aniversari amb el pressupost intervingut no és cap meravella, però això és el que ha hagut de fer la Institució de les Lletres Catalanes. El món literari torna a estar de festa aquest vespre: l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana fa 40 anys recordant la precarietat professional del sector. Encara ara, escriure en català és un sacrifici i un perill

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

Aquest vespre, l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana celebrarà 40 anys d'existència al Macba a partir de les 20 h. "Vam plantejar-ho com una festa, però acabarà sent un acte de reivindicació social i en suport de les institucions catalanes –comenta Bel Olid, presidenta de l'associació des del 2015–. El que havia de ser una reunió entre amics s'ha convertit en un acte polític. És el moment de defensar la llibertat d'expressió. Aquests últims dies s'ha fet un intent de naturalitzar la intervenció econòmica de la Generalitat, però aplicant-la s'han aturat totes les partides de promoció de la llengua i la literatura catalanes. És totalment inacceptable: ara mateix, expressar-se en català, es faci políticament o no, torna a ser perseguit. Els autors i autores pateixen un retrocés en els seus drets".

Olid no oblidia la precarietat dels escriptors que opten pel català com a llengua d'expressió literària. A finals del 2014, l'associació que presideix va fer públic un estudi entre els seus afiliats –en aquells moments n'eren 1.262, ara en són 1.440– que arribava a conclusions esfereïdores: només un de cada deu escriptors pot viure majoritàriament de l'escriptura; gairebé un 80% guanyen menys de 5.000 euros a l'any amb les activitats provinents de l'escriptura, des dels drets d'autor dels llibres fins a col·laboracions en premsa, presentacions i guions; i durant

els anys de la crisi, l'atur es va duplicar en els autors en llengua catalana. "Hem de fer molts equilibris per sobreviure", admet Olid. Maria Antònia Oliver, sòcia de l'AELC des del 1977, recorda que "l'associació havia de ser el sindicat dels escriptors" i que en aquells moments era habitual que molts autors "no signessin contractes d'edició" –i que, per tant, no percebessin els drets que els pertocaven– o que s'avinguessin a participar en actes públics sense cobrar. "L'AELC va permetre caminar cap a la nostra professionalització, encara que estiguem lluny d'aconseguir-la", diu, Oliver, que ha guanyat premis com el Sant Jordi (1984), el Prudenci Bertrana (1991) i el Ciutat de Palma (1994), reconeix que durant uns anys va "tenir el privilegi" de viure de la seva literatura, però fa temps que se li va acabar.

"En aquests moments veiem la nostra existència futura amenaçada, no només com a autors sinó col·lectivament –explica Oliver des de Biniali–. A Mallorca hi ha molta gent jove que surt als carrers i defensa els Països Catalans. Així i tot, hi ha llocs, sobretot als pobles petits, on la idea els sona estranya. Des de la Guerra Civil hi ha hagut un anticatalanisme exacerbada que encara dura". L'AELC, que al llarg dels 40 anys d'història ha estat presidida –entre d'altres– per Guillem-Jordi Graells, Josep Maria Castellet, Jaume Fuster i Antònia Vicens, té actualment un pressupost anual de 299.000 euros. Gaire-

A CONSEQUÈNCIA DE LA INTERVENCIÓ ECONÒMICA DE LA GENERALITAT, EL PRESSUPOST DE LA ILC DEL 2017 S'HA RETALLAT EN 226.000 EUROS

bé un terç prové de les quotes dels associats, i enguany la resta de pressupost ha vingut d'ajuts de l'Ajuntament de Barcelona (13.000 euros), del Consell Insular de Mallorca (16.000 euros), del CEDRO –Centre Espanyol de Drets Reprogràfics– (55.000 euros) i, sobretot, de la partida provinent de la Institució de les Lletres Catalanes, que el 2017 ha ascendit a 133.000 euros.

Una situació d'emergència

"Sobrevivim malgrat el bloqueig econòmic institucional: aquest any no hem hagut de cancel·lar actes –comenta Olid–. L'any que ve, però, en funció de com vagin les coses, podríem començar a patir". Dos dels objectius que s'ha proposat Olid des que presideix l'associació són "aconseguir més notorietat pública de l'AELC" i "renovar la base d'escriptors". Un dels més joves –i que forma part de la junta directiva– és Sebastià Portell, dramaturg i narrador nascut a ses Salines el 1992: el seu últim llibre és *El dia que va morir David Bowie* (LaBreu, 2016). "És important que els autors ens puguem associar i dialoguem amb nosaltres mateixos –diu–. Escriure avui i en català implica una precarietat laboral força greu. Si no es complementa amb el periodisme, la docència o la traducció ho tens pràcticament impossible per tirar endavant. En un moment de crisi del sistema econòmic, la cultura és un dels primers àmbits que rep". Portell no

a
llegim

52-53

- Entrevista a Belén Gopegui, autora d'una novel·la sobre Google
- L'últim dietari de Ricardo Piglia

54-55

- 'Gos Blanc', de Romain Gary, publicada per Angle
- Les recomanables memòries de Trevor Noah sobre l'apartheid

'Reduccions': 40 anys de poesia

J.N.

La història de la revista de poesia *Reduccions*, que acaba de presentar un ambiciós i exemplar monogràfic dedicat a Feliu Formosa, arrenca molt abans que se'n publiqués el primer número, el gener de 1977. "A finals de la dècada dels 50 es va començar a publicar *Inquietud Artística*, on trobem articles de Segimon Serrallonga, Miquel Martí i Pol i Lluís Solà, i el 1961 va arrencar a *Oriflama*, amb col·laboracions de Ricard Torrents i Antoni Pous. Tots ells, juntament amb Jordi Sarrate, impulsarien anys després la revista *Reduccions* –explica Francesc Codina, filòleg, professor de la Universitat de Vic i actual director de la publicació–. El projecte hauria pogut arrencar molt abans, però es va trigar a obtenir l'autorització del govern".

Codina resumeix els objectes fundacionals del projecte: "La voluntat era fer una revista de poesia d'àmbit nacional que n'abracés tots els aspectes, creació, traducció i estudi". Fent un cop d'ull al primer número s'hi troben poemes d'Antoni Pous –mort prematurament el 1976, amb 44 anys–, Joan Brossa, Segimon Serrallonga, Josep Piera i Francesc Codina, però també traduccions de Hans Magnus Enzensberger a càrrec de Lluís Solà, articles de Joan Triadú i Ricard Torrents, i ressenyes de Miquel Desclot i Miquel Martí i Pol. "Des del principi els fundadors van tenir clar que no volien impulsar una tendència concreta de la poesia, més enllà de l'aposta per la qualitat –diu l'actual director, que va substituir Lluís Solà fa un any i mig–. És una revista eclèctica en el sentit estètic però amb l'exigència que el que s'hi publica tingui interès". També hi ha hagut la voluntat d'equilibrar la procedència dels textos: "Mai no ens han faltat col·laboracions del País Valen-

cià, un dels territoris d'on rebem més propostes, i tampoc de les illes Balears i la Catalunya Nord". Per a Codina, un dels "grans mèrits" de *Reduccions* és "la continuïtat": "Vam començar publicant quatre números l'any d'un total de 60 pàgines. Ara en fem tres, però n'hi ha de dobles, que poden superar les 250 pàgines". Des de l'inici, la revista ha sigut possible perquè tothom que hi està vinculat ho fa "*gratia et amore*", recorda el director. A més d'una sèrie d'accionistes que hi van posar diners al principi, el finançament ha vingut a través de les subscripcions, i des de la creació de la Universitat de Vic i el seu servei de publicacions, Eumo, *Reduccions* hi ha estat vinculada. "Actualment tenim uns 250 subscriptors, i és una xifra que hauria de créixer: volem que el concepte de subscriptor evolucioni cap al de soci protector", comenta.

La principal dificultat de *Reduccions* és la de la "sostenibilitat econòmica": "La poesia era un gènere emblemàtic als anys 70, políticament i nacionalment. A mesura que la literatura s'ha anat normalitzant i s'ha obert un espai comercial més gran, ha anat ocupant un espai de progressiva marginalització. Cal tenir en compte que els darrers anys hi ha hagut una marginació de la poesia en l'ensenyament, una situació que per sort comença a corregir-se".

Tenint en compte que és una iniciativa privada, la continuïtat immediata de *Reduccions* no està amenaçada, de moment. "En la nostra cultura hi ha hagut interrupcions, esperem que en el context actual no n'arribi cap de caràcter general –diu, abans d'esmentar unes paraules que Mercè Rodoreda va adreçar a Josep Tarradellas–: «L'intel·lectual català té, del Renaixement ençà, una manera de fer política, i només una: produir en català»".

oblida "la situació d'emergència que viu el país". Considera que "cal seguir fent pinya" i "respectant la dignitat de tothom".

De moment, entre les entitats que estan patint directament la intervenció de les finances de la Generalitat pel govern espanyol hi ha la xarxa de biblioteques i la Institució de les Lletres Catalanes. Des de finals de setembre –i tret de les 40 biblioteques públiques barcelonines, que depenen de l'Ajuntament i la Diputació–, el control del pressupost ha comportat suspendre nombroses activitats, jornades professionals i treballs tècnics preliminars del catàleg i carnet únic, un dels grans projectes pendents de la xarxa. "Hi ha hagut molts autors que s'han ofert a seguir fent xerrades i recitals gratuïtament, perquè la programació no quedi interrompuda del tot –diu Laura Borràs, directora de la Institució de les Lletres Catalanes des del 2013–. Aquesta reacció tan solidària és emocionant, però nosaltres, igual que associacions com l'AELC, treballem perquè els autors tinguin una retribució, i no podem permetre que la gratuïtat es perpetui". Amb la intervenció estatal, el pressupost del 2017, que era d'1.250.000 euros, ha rebut una retallada de 226.000 euros. "Se'ns han retirat els diners previstos per a totes les activitats, des del programa de lletres a les aules fins al Festival Nacional de Poesia de Sant Cugat –explica–. Fa uns dies, el poeta Carles Camps Mundó recordava que

01
LAURA BORRÀS DURANT LA CELEBRACIÓ DELS 80 ANYS DE LA INSTITUCIÓ DE LES LLETRES CATALANES.

JORDI ROVIRALTA

02
QUART ENCONTRE D'ESCRIPTORES DE L'AELC, EL 1980, EN QUÈ VAN PARTICIPAR AUTORS COM JAUME CABRÉ, MARIA ANTÒNIA OLIVER I QUIM MONZÓ.

AELC / CARMEL BIARNÉS

03
ACTE DE CELEBRACIÓ DELS 30 ANYS DE L'AELC EL 2007.

AELC / JOAN ROCA

ara mateix escriure en català és un acte de resistència. Hi estic plenament d'acord".

Preservar la literatura

Borràs recorda que les úniques partides de les quals disposa la ILC actualment són les "d'aigua, llum, telèfon i assegurances", a més dels salaris de l'equip. "La sensació és d'una gran incertesa. També d'angoixa –admet–. Des que la ILC es va recuperar a petició de l'AELC l'any 1987 com a entitat autònoma del Govern que vetllés per les lletres catalanes, no havíem patit una situació tan crítica com la d'ara". La directora apel·la als inicis de la Institució, el setembre del 1937. "Es va crear en plena Guerra Civil perquè el conflicte ja havia començat a adoptar un camí en el qual perillava la supervivència de la literatura catalana –diu–. La ILC volia preservar tot el que la guerra posava en perill amb un missatge d'unitat, incloent-hi posicions molt diferents: hi havia des de Carles Riba fins a Francesc Trabal, Joaquim Ruyra i Joan Oliver". El desenllaç de la guerra va interrompre l'activitat de la institució durant dècades. "L'ofensiva que estem rebent no és física, però sí d'un abast important: amb el segrest dels diners, la nostra funció queda paralitzada", afirma. La celebració dels 80 anys de la ILC, que va tenir lloc al Palau Robert el 14 d'octubre, va ser possible perquè tenia una partida pressupostària reservada molt abans de la intervenció. ♦

SERRALLONGA, SARRATE, SOLÀ, MARTÍ I POL I TORRENTS A FINALS DE LA DÈCADA DELS 70. JORDI PUIG I BOIX